

1.

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

F R U A N N A N I L S S O N /Mor Ola Nils/, 86 år
änka. Hon är född i Lilla Säte. Hennes fader var
lantbrukare och hennes man likaså. Efter gifter-
målet bosatte hon sig i Henninge, där de hade lant-
bruk under många år. Då hennes man dog och hon själv
började bli gammal, flyttade hon in i en stuga i byn.
Trots sin ålder visade hon sig pigg och kry och
mindes förvånansvärt väl saker och ting från sin
tidigaste barndom.

J
LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

B R Ö L L O P.
=====

555

B R Ö L L O P.
=====

Ett bröllop under förra hälften av 1800:talet brukade vara en vecka eller 8 dagar. Till bröllopet smyckades bröllopsgården på alla sätt. Man reste ståtliga äreportar, som pryddes med friska lövgrenar och blomsterkransar. Inomhus pyntades även med blommor och grönt och logan, där dansen skulle trådas, gjordes lika fin. Till ett bröllop skulle hos de, som hade någorlunda råd, bryggas 7 tunnor öl och sade Mor Ola Nils: "de va män tro redit dricka, tjockt som sirap." Kött av oxe, får och annat i köttväg samt korv anskaffades på bröllopsgården, även så smör och mjölk, vilket dock kunde vara svårt nog ibland att få. Man fick tinga smör och mjölk långt i förväg och ofta på flera ställen. Det övriga

Bröllop.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

av bröllopsmaten kom som "förning." För knivar och gafflar sörjdes inte på bröllopsgården. Gaffel var då för de allra flesta ett okänt begrepp, och vad knivar beträffar, så hade var och en sin s.k. fällekni med. Utom öl och mat hade man naturligtvis brännvin i mängd och av olika styrkegrader.

Bruatamman skulle kläda bruden. Brudkronan var ofta stor vid sådan med nedhängande pärlband i olika färger. För att bruden skulle bliva rik och lycklig, brukade brudtamman ibland lägga en penning i hennes sko. Under hela bröllopet skulle brudtamman följa bruden och passa upp henne samt under vigseln stå henne närmast. Hon var i regel en syster till brudgummen eller en nära kvinnlig anförvant till honom.

Då allt var i ordning och dagen inne, redo de unga männen i brudens by med talmannen i spetsen för att hämta brudgummen. De varo klädda i granna, stiliga kläder och bleste i horn. Då de kommo fram, red talmannen raskt upp på gården och ombad brudgummen att följa med, allt under det han pratade en massa lustigheter. Så redo de då tillbaka till bröllopsgården.

Gästerna skulle som nämt hava förning med sig. De närmaste anförvanterna "hel förning" de andra endast "halv förning". Med "hel förning" menades i regel 10 kakor bröd, 2 skålpond smör, en stor ost, en stekt gris (ungefär två mänader gammal, den stektes vanligen hel i bakugnen) samt

555

ett stort fat risgrynsgröt. Halv "förrning" bestod endast av kakor och gröt. Brudtamman skulle utom hel förrning även hava en eller två kakor bröd till kocken och lika mycket till "tappegrisen." Sappegrisen var den, som stod för att tappa upp ölet. En särskild traktör fanns dock, som skulle passa upp gästerna -- bjuda dem till bords, slå upp brännvin o.s.v.

Under måltiderna sutto kararna vid ett bord för sig och fruntimmerna vid ett. Två eller flera spelemän sutto i var sitt hörn eller också tillsammans och spelade under måltiden.

Vid den första måltiden skulle så talmannen taga upp brudpengarna av alla de manliga gästerna -- kvinnorna sluppo undan. Då gällde det för honom att vara riktigt talför och komma med humoristiska poänger. Att taga upp brudpengar tillgick på

555

följande sätt. Talmannen vände sig till en av kararna och pratade en massa lustigheter, varav dock meningen om den kontanta gåvan framgick. Då han fått gåvan, gick han bort till bruden med den, allt under det han pratade på. I gengäld fick han en näsduk av bruden, som han lämnade till den, som givit penningarna och så fortsatte han, till dess alla kararna lämnat var sin penning och fått en näsduk var. Bruden måste således vara väl försedd med näsdukar.

Varje dag åt man sig ordentligt mätt av den medhavda förningen och av vad huset själv hade att bjuda på. Dessutom serverades det tjocka på ren malt bryggda ölet samt brännvin ej att förglömma. Den första måltiden på andra dagen och

följande var "davre." Sfter varje måltid blev ju en massa brödbitar kvar. Dessa serverades i varmt öl till davre.

Varje dag roade man sig tappert med lekar och skämtsamt tal men mest med dans. Ett par eller flera goda byaspelemän sörjde för musiken. Under bröllopskvällarna kom ungdom från nägrändsande byar och sköt och ropade fram brudparet. På brudpater visat sig, utbracktes leven och hurrarop och så sköt man igen. Sen bjöd traktören på brännvin.

Långväga gäster stannade kvar under hela bröllopet men de andra foro hem över natten.

(affe var en lyxartikel och bjöds endast i undantagsfall på särdeles fina och förnäma gäster.

Då bröllopet var slut, och det gått så olyckligt, att inget var sönderslaget, togo kararna vid avskedssuppen sina glas och slego dem i golvet. Det var ett dåligt gille, sade man, om i inget gick sönder--det bådeade intet gott.

Då bruden efter bröllopet skulle lämna hemmet och följa med sin man, skulle hon hava hemgiften med sig, som i storlek och värde varierade allt efter hemmets råd.

Det var bruk mångenstädes, att brudens fader, sen bruden fått allting och allt var pålassat och färdigt, sade: "Ja, nu har du fått allt invändit (allt inre bohag) och så kom han med brännvinsflaska och glas och satte i vagnen." Och vidare: "Ja, nu har du fått allt udvändit (allt yttre bohag) och så kom han med stallgrep och stall-

UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

8.

555

9

skyffel (vanligen av trä) och lade i en annan vagn. Bruk liknande
vår risgrynskastning o. dyl. mindes inte Mor Ola Nils.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

J U L H Ö G T I P E N.

D E T S I S T A V I N T E R A R B E T E T, F Ö R B E R E D E L-
S E R N A T I L J U L E N S A M T J U L A F T O N S F I R A N D E.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1.

40

555

J U L H Ö G I T I D E N.

När hösten var över, och allt utearb-
beta i ro, linet brutet och skätt, skulle kvinnorna börja
väva vadmal för att bli färdiga i god tid innan julbesty-
ren komma. Man skulle väva en räcka vadmal till kararna och
en till kvinnorna. Till kararna vävde man vit vadmal det
enna året och grå vadmal det andra.

Julen;

Det sista
arbetet
före jul.

Man hade ylle till både "vårp och slätt"
(varp och det man slog i). Först senare började man hava
linne till varp -- bomull var för dyrt.

Sen skulle man slakta. Vid ett medel-
stort lantbruk slaktade man till varje jul en fet ko. Slak-

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2.

44

555

ten och därmed sammanhängande göromål togo lång tid i an-
språk. Till körven exempelvis fick man finhacka allt kött
för hand. Vidare skulle köttet och fläsket saltas och rö-
kas, det som skulle gömmas över vintern, för att nu ej tala
Julförberedel-
ser.
om arbetet med allt det andra köttet.

Efter slakten skulle ölet bryggas. Det
bryggdes då för tiden på ren malt. Man fick vanligen tre
sorters öl, Det bästa s.k. starkölet, mellanölet och svag-
ölet eller "drickat" i alla varianterna.

I de flesta hem hade man båleväggar och ibland trägolv, vilket dock var ganska ovanligt den tiden. Vanligast var ler-
golv och på många ställen murade väggar. till julen skulle
loft, väggar och golv skuras och tvättas med den lut, som
blev över från den stora julbyken. Julbyken var ett drygt
göra. I ett välmående bondhem från den tiden hade man sto-
ra förråd av linne i alla former, skjortor, lakan dukar m.m.
Följaktligen behövde man inte ställa till med storbyk mer
än två gånger om året, innan vårarbetet började och till
julen. Julbyken, torkningen av tvätten mangling o.s.v. tog
i vanliga fall sin dryga vecka i anspråk. Tvätten skulle

måntrö vara blandande vit och vacker, innan husmodern lade
den in i sina skåp och kistor.

Till julen ströddes alltid ene på ler-
golven eller också halm, och murade väggar vitmenades.

Lillejulafton skulle man i stort sett
vara färdig med julbestyren. Den kvällen skulle man borsta
och blanka ugnar och spislar.

Kom så själva julaftonsdagen. Då lades
en sista ordnande hand vid allt såväl innom som utomhus,
och så skulle förstas alla taga sitt julbad. Det sista som
gjordes på eftermiddagen, var att drängarne reste höga enar

14
5.14

555

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

vid dörrarna, lade yviga enegrenar till torkmatter utanför
dörrarna och satte upp julneken till fåglarna. Innomhus gjor-
des likaledes fint, och då bruket att ha julgran blev van-
ligt, skulle den klädas.

Allteftersom julafton närmade sig,
och det började skymma, stannade allt spring och fläng av,
och var och en gick till sig för att snygga upp sig til hög-
tidsskvällen. Men ute i köket var ännu liv och brådska. Mor
hade måntro brått med att få all den myckna maten i ordning
i rättan tid. Men så småningom stod långbordet dukat och vid
bordsändan, där Far hade sin plats, tronade brännvinsflaskan

555

i högtidligt majestät. De sista, som tröppade in, var drängarne, men så hade de också givit alla djuren extra ranson till julafton

I och med att man intagit sina platser vid bordet julafton, kunde man anse julen vara börjad. Då de sävliga sinnena började tina upp under inverkan av den myckna goda maten och suparna, man började känna sig riktigt i ro och mårde väl, då kom också det gamla goda julhumöret fram. Man letade fram ur minnet gamla jullekars och julputs, och alltmedan de äldre roade sig på sitt sätt, stodade och väsnades barnen av alla krafter;

Ett muntert och synnerligen kärkommet in-

slag i julglädjen var, då julasmällarna började smattra kring
/och/
knutarna eldstrålarna lyste genom fönstren. Då störtade åt-
minstone kararne ut för att efter gammal god sed taga fast
på de skjutande. Det är möjligt, att de inte flydde av alla
krafter, ty om de lyckades bli fasttagna, blevo de bjudna på
brännvin, riktigt "julabrännvin" ändå. För övrigt fick ing-
en besökande gå otrakterad från ett hus under julen. Då "bar
han julen ud."

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

K Y R K T A G N I N G.

=====

S E D E R O C H B R U K U N D E R T I D E N M E L L A N

FÖRLOSSNINGEN O C H K Y R K T A G N I N G E N.

K Y R K T A G N I N G.
=====

Tiden mellan förlossningen och kyrktagning var en svår tid för barnsmångskvinnan. Då fick hon inte gå ut på sex veckor, knappt ut på sin egen gård och ännu mindre göra besök hos någon. Grannkvinorna kommo förstås med allering. Kyrktags hande gott i matväg samt mjölk. Där kom smör, bröd och ost, köttvaror, våfflor och stenkakor med sylt o.s.v. Anna Nilsson förväände sig över, att man nuförtiden inte gick i kyrke. Efter att ha varit innestängd de långa sex veckorna, kändes det så underbart skönt att få komma i kyrkan och ut bland människorna igen. Dessutom var det ju så högtidligt.

Det gick illa för den, som gick ut för

18-

2. 18

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

tidigt. En barnsängskvinna, som brutit mot förbudet genom att gå ner till bäcken eller ån för att tvätta sitt barns kläder, blev tagen av trollen. Hennes man sörjde länge, men hon förblev borta. Så gifte han då om sig. En gång kom han ner till ån, och där mötte han sin förra hustru. Hon talade om, att hon blivit tagen av trollen och bad honom att binda sitt strumpeband kring hennes ben. Sen skulle inte trollen ha makt längre att hålla henne kvar. Han talade om, att han var gift igen och ville fördenskull inte hjälpa henne trots hennes enträgna böner; Senare ångrade han bittert sin hårdhet. Före sin död skrev han ett brev där han talade om händelsen och varnade på samma gång andra för att vara lika hårdta. Anna Nilsson hade själv sett detta brev.

19 /9

555

B R Ä N N V I N S B R Ä N N I N G.

=====

Först kokade man potatisen och stötte dem
sen sönder, varefter de fingostå en tid. Därefter tillsatte man "barma." (Barma var det, som man skummade av vid ölbryggningen) Sen det då jäst tillräckligt, kokades det upp igen. Spriten delade sig nu ifrån och rann ut genom en kran. Allt efter som man reglerade, kunde man få sprit av olika styrkegrader. Det odugliga eller dranken utfodrade man kreaturen med.

Bränn-
vins-
bränning.

3

Släne.

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2020

Grosta lid.

Ch. Gunnarbygs Sm.

555

BÄCKAHÄSTEN.

Man talade mycket om bäckahästen på den tiden. En piga hos grannen till Anna Nilssons barndomshem gick en kväll ut för att hämta kreaturen från betet. Hon kom hem alldeles vettskrämde och sade, att hon sett bäckahästen. Han var vit till färgen och dubbelt så lång som en annan häst, och på hans rygg satt en vit skepnad. Då hon senare på kvällen kom till Anna Nilssons hem och talade om historien, skrattade Anna Nilssons fader och sade, att det var hanå som spelat rollen av bäckahäst. Han hade ridit till betet med sina två vita hästar, vilka gingo efter varandra, och själv var han efter den tidens sed klädd i en lång vit vadmalsrock.

Bäcka-
hästen.

3

2121

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

D O P.
=====

Bet var brukligt, att brudtamman skulle bär
den förstfödde till dopet. Då guðmodern svepte barnet före
dopet, brukade hon lägga ett mynt inne i svepningen. Barnet
skulle då under hela livet hava gott om pengar.

Dop.

Efter dopet blev barnet en kristen människa.
Efter dopet behövde man inte längre ha stål i vaggan till skydd
mot ont

3
Strane
Fräder b
Makarps fön
år 1938

Mrs. Birde Nilsson
Ber (med Ola Nils)

22

555 acc

B O R T B Y T I N G A R.
=====

Ett barn, som skrek och alltid var
kinkigt och som var magert och blekt, togs gärna för en bort-
byting. Trollen hade tagit det rätta och lagt dit sitt eget
istället, men detta trivdes inte. Trollen ville gärna ha tag
i människobarn.

Bortby-
tingar.

TÄNDERNA OCH TANDVÄRK.

De tänder, som barnet fällde, skulle kastas på en plats, där man aldrig mer gick förbi. Då man kastade bort den gamla tanden, skulle man säga: "Gamla tänder har jag, nya täder vill jag ha."

Ett radikalmedel mot tandvärk på den tiden var att fylla munnen med soda och brännvin. Den bränande smärtan, som denna blandning förorsakade, förtog smärtan i tänderna.

Tänderna
och
tandvärk.

2424

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

F O L K M E D I C I N.

Polkme-
dicin.

Ett bra medel mot vårtor var att trycka en ärta mot varje värta och efter hand kasta dem i brunnen.
Då gingo de bort och kommo aldrig mer igen.

Medel
mot
vårtor.

Anna Nilsson hade prövat medlet på sin egen dotter, och det hade hjälpt.

Att gnida med en fläskasvär och så under tystnad gräva ner denna var även bra.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

L Y T E.
=====

E X E M P E L P Å L Y T E, O R S A K E R N A D Ä R T I L L

O C H B O T E M E D E L D Ä R E M O T.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

25 65
1.

555

L Y T E.
=====

Att en havande kvinna genom att se och höra
eller känna vissa saker och ting kunde förskaffa sitt barn
lyte, var överallt en känd sak.

En kvinna, som var med barn, hade varit med Lyte.
om att slakta en gödkalv. Strax efter födelsen fick barnet
"slaget" och låg som dött. Såan förstod, att det var lyte,
och ett lyte gick att bota, om man bara visste orsaken där-
till. Man slaktade nu en annan kalv och lade det sjuka barnet
naket på kalven, då han höll på att dö. Barnet blev friskt.

Då Anna Nilsson själv som litet barn låg i

väggan och sov, gav hon långdragna, egendomliga ljud från sig. En tiggarkäring, som fick höra detta, sade att barnet hade "selafång." Då Anna Nilssons moder "var med henne", hade hon kommit att se på, medan Far tog selen av en häst och då hade hon tittat genom bogtråna. På tiggarkäringens inrådan fingo de en bonde att spänna för en unghäst, som aldrig varit körd -- en vallack skulle det vara, eller handjur överhuvudtaget, ty barnet var en flicka -- och köra honom svett. När de så togo selen av hästen, var modern tillstådes med barnet, och så stoppades det genom selen tre gånger på varje håll. Sedan blev det lugnt och stilla.

Om en människa som barn blivit botad för lyte,
fick denna människa på inga villkor se ned i graven efter sin
döda moder. Ej heller efter de andra, som varit med vid lytets
botande. Gjorde någon så, kom lytet igen. En man, som Anna
Nilsson känner, var behjälplig med att sätta ner sin moders
kista i graven, och efter den stunden kunde han inte kasta
sitt vatten utan hjälp i form av tappning.

Ett barn fick harskår, då modern under havande-
skapet kommit att se låshakarna i ett öppet kistlock. Om en
annan stängde locket, medan kvinnansåg det, så var ingen fara.
Harskår blev ävanledes följd, då modern fick se en harläpp.
Därför voro jägarna alltid måna om att skära bort huvudet

LUNDSTADENS
FOLKMINNESARKIV

2828.

4.

555

på haren, så snart han var skjuten.

Om att äpple eller ett päron föll i an-
siktet på en havande kvinna, så fick barnet samma fruktmärke
på motsvarande ställe, där frukten råkat modern. Lytet kunde
dock förhindras. Det första stället, som modern vidrörde på
sin kropp, efter det hon blivit skrämd, blev stället på bar-
nets kropp, där märket kom att sitta.

Anna Nilsson hade träffats av ett päron
under havandeskapet, men hon vidrörde omedelbart hasen. Och
barnet hade den tydliga bilden av ett päron med skaft just
i hasen.

En man, som förgävdes friat till en flicka,

555

ville hämnas på henne. En gång, då hon arbetade i sin trädgård, kom han bort till gärdesgården på andra sidan och kalla-
de på henne. Då hon kom fram till honom, strök han henne över
ansikter med en blomsterkvast. Hon tog emellertid fort med
handen bak under nacken på sig, och då barnet föddes, hade
det tydliga märken av blommotna just där.

En annan kvinna brännde sig av nässlor bak
i ändan, och barnet var sedan besvärat av sårnader. Modern
grävde då upp nässelrötter och kokade i vatten och tvättade
därmed barnet, och det blev sen bra.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

30
30

VÄDERLEK.
=====

Det blir böst (regn), sade man förr, då det
illas (glöder) i sotet.

Väderkek.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3
555

M A T O C H D R Y G K.

VAD MAN ÅT OCH MÅLTIDSORDNINGEN.

sid. 31

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Bonde Nilsson ^{Åren}, 555

Härad: Frosta

Berättat av: Änkefru Anna Nilsson

Socken: N.Munkarp

Född i Henninge

Uppteckningsår: 1928

H U S B Y G G E.
=====

Då man byggde ett nytt hus, framför
allt en kyrka, brukade man på något ställe i byggnaden mura
inne ett levande djur. Vanligtvis murade man in en tupp.
Husbygge.

Då man reparade Höörs kyrka, hittade
man skelettet av ett föl.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

32

32

555

A V V Ä N J N I N G.

Barnet skulle dia sista gången, medan
modern satt på en sten ute i skogen. Det skulle då aldrig få
ont i tänderna. Man borde vänta ett barn av på en högtidsdag.
Avvänjning.

33.

- 1. -

33

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M A T O C H D R Y C K.

På vintern undar tröskningsarbetet
åt man den första måltiden vid sex-tiden på morgonen. Till
denna vankades endast bröd och smör eller ännu hellre flott. Mat och
Då det skulle vara riktigt bra fick folket en sup brännvin dryck.
var. Brännvinet slogs på den grova brödkivan. Smör eller
flott vankades naturligtvis inte då.

Potatis var i Anna Nilssons barndom
en rätt så okänd vara. Än mere sällsynt var den under hennes
modern ungdom. Då var det fest för tjänstefolket, om de till
frukost fingo vars två bara kokta potatisar till en skiva

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

-2.

34

34

555

bröd. Husbonden och drängarna fingo vars två potatisar men
husmodern och pigorna endast en var.

Andra måltiden på dagen var "davre" vid
halvåtta-tiden. Då serverades stekta potatis och salt sill
samt "drickablänning" (öl och mjölk blandat).

Klockan 12 spisades middag och kl. 4 "meattan"
(meraftan). Kvällsmat åts kl. 8.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

35
35

555

T R Ö S K N I N G.
=====

Man tröskade ut all säden med slaga eller
"pläijl". Kl. 3 eller senast $\frac{1}{4}$ på morgonen skulle man vara Tröskning.
på logan, och så höll man på till kl. 8 på kvällen. För det
arbetet hade man födan samt i regel 25 öre om dagen i vårt
mynt räknat.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

L I N B E R E D N I N G.
=====

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1. 36

36

555

L I N B E R E D N I N G.

Det första arbetet med linet efter sådden
var att "läga" (luka eller rengöra) den. Då den var mogen,
drogs den upp (röskades) och knöts i buntar. Sen "rebades"
knoparna av och så breddes den ut på en stubbåker till att Linbered-
torka, där den fick ligga tre veckor eller en månad. Huruvida ning.
den sen var tørr tillräckligt utrönte man genom att lägga
några strån på ugnen och så gnida dem. Gick då linet från,
var den bra. Sen skulle den brytas. Då hade man mycket folk
tillhjälp, och efter brytningen hade man ett ordentligt "bry-
degille." Linet eller "hören", som den också kallades bröts

555

eller krossades i s.k. brydestolar. Vidare skulle den skättas, d.v.s. man slog med "skätteträna" bort ytterskalet så mycket sig göra lät. En del lin följde då med skalet, och det kallas "skättefall." Sen skulle linet häglas, d.v.s., kammas upp och rengöras riktigt. Efter häglingen hade man 2 sortter, blåoerna = blånerna och det finaste och bästa, lockarna.

Lockarna spunnos och vävdes till "läred" (lärft), varav man sydde fina lakan, kragar och handlinningar m.m.

De grövre och sämre blåorna spunnos till varp, eftersom bomullen ännu var tämligen okänd. I denna varp slog man så det fina lockagarnet till lakansväv.

Det grova skättefallet spanns till garnå varav

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3.

38
38

555

man vävde tyg till grova lakan och handdukar.

Då man hade vävrackan färdig, spändes den ut på någon slät gräsmatta till blekning, och sedan den slutgiltigt rengjorts, var den färdig att sy av.

3
Kane
Frösta
Munkbygg
nygd. 1928

Jyd Doda Nekeson
39
39

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

H U S D J U R E N.

Husdjuren.

På "framtien (våren) och på "ättehösten" Fårklipp-
(hösten) skulle fåren klippas. Vanligen tvättade man först ning och
fåren, men ullen tvättades även efteråt och torkades. Så kar- ullbered-
dades den på vintern, spanns och vävdes till varkenstyg. Två ning.
räckor, en åt kararna och en åt kvinnorna.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

B A R K N I N G O C H B A S T N I N G.
=====)=====

3
40 40

1.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

B A R K N I N G.
=====

Efter vårarbetet kom barkningen, där man
hade ekskog. Först fälldes träden, och sen skulle såväl karar
som fruntimmer hjälpa till med att hamra barken loss. Till Barkning
detta använde man stora hammare eller släggor och satt under och
arbetet grängsle över grenarna och stockarna. Därefter skulle bastning.
barken "resmas", d.v.s. man skalade basten av insidan på
barken. Sen då barken torkat, åktes den hem och hackades sön-
der, varefter den kördes till "stan" för att säljas. Från
trakten av Höör körde man i regel barken till Lund, och det
var minsann ett tillfälle att taga vara på, då man kunde få

3
4147

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2.

555

bud till "stan." Vid barkförsäljningen var det det enda till-fälle på året, då någon kom till en stad, och då passade man på att skicka bud till framför allt apoteket.

Avg basten, som man fått efter barkningen, snoddes rep s.k. bastarep. Då man dragit basten av barken, buntades de ihop i små buntar och torkades, så att de inte skulle mögla. Då alla basten varo färdiga, blöttes de upp igen och fläcktes. Man lade så tre tofter (töfter) tillsamman och snodde så med- elst en ganska enkel anordning repen. Vad man ej behövde av dessa till eget behov, körde man till marknads med och sålde. Inget gavs sålunda till spillo, ej ens avfallen efter barkningen och bastningen, det användes till "opptjölne"

42 42

3.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

(att elda upp med) under vintern. Det var ju torrt och hårt
och därfor synnerligen lämpligt därtill.

3

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

L Ö V H Ö S T E N.

43 43

1.

555

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

L Ö V H Ö S T E N.
O=====

Man utfodrade vanligtvis endast fåren med löv. Endast i synnerligen hårda tider fingo hästar och kor också därav. Vid den årstiden, då löven varo som vackrast och fylligast, skördade man dem. Man skar ner dem med en s.k. napp, en ungefär 2 dm. lång bit av "läret" (den tjockaste delen av lien) på en lie. Ilen var fäst vid ett långt skaft, så att man kunde nå högt på träden. Det buntades i buntar, torkades och gömdes till vintern, då det ganska begärligt åts av isynnerhet fåren. Man skördade löv av ask, asp, bok och avenbok, vilket senare var det bästa trädsLAGET.

Lövhösten.

3

444.

2.

555

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Djuren åto ju ej upp grenar och kvistar, men det
var fortfarande bra till att elda upp med.

Ofta om vintrarna repade man friskt, grönt epe till
fåren, och de lära ha ätit det med ganska stor begärighet.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

B Y G G A N D E T A V K L I N E H U S.

=====

3
1. 46
46

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 555

B Y G G A N D E T A V K L I N E H U S.

Man använde fordomdags lera vid uppförandet av väggarna till ett hus. Husstommen var av trä, vanligtvis eke. Foten, stolpar och bjälkar skulle alltid vara av eketimmer, till sparrverk och s.k. "klinestagar" tog man ibland fur.

På huset var rest, och resegillet på värdigt sätt avfirat, skulle man klinna väggarna. Sen leran skaffats hem, skulle den älta. Gällde det ett större bygge, fingo vanligtvis "stutarna" (oxarna) utföra det arbetet, men annars älte man och blandade leran med långa "rol" (ungefär 2 alnar långa ribbor), till dess den blev riktigt seg. Sen lassades

Byggandet
av
klinehus.

47.

2.

47

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

den i tråg, vilka ställdes intill den vägg, som skulle klinas.

Först hade man emellertid mellan löshälten infogat "stagar" (grova käppar), vars något tillspetsade ändar sutto i borrade hål i löshälten och foten nederst på väggen och i hål i löshälten och bjälken överst på väggen. Mellan stagarna voro springor av ungefär en fingers tjocklek eller något mer.

Mellan dessa springor och på stagarna klinte man så leran, varvid en person stod på var sida om väggen. Oftast bländade man halm i leran redan vid ältringen; därigenom höll den bättre ihop. Gavlarna gjordes av liknande "stagar"; men då avståndet där mellan tvärträna var för långt, kunde man inte täta med lera. Istället använde man sönderfläckta enekäppar

555

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

samt halm, vilket flätades in mellan "stagarna", så att gaveln blev ordentligt tät.

Sådana "klinehus" voro riktigt varma att bo i, såframt de voro täta. De fingo dock underhållas nega, och nyklinas då och då. Längre tid tog det att lägga ett loggolv av lera. Det skulle ju vara minst en halv aln tjockt, och så skulle det torka mycket väl ända nerigenom. Därför fick man lägga på flera gånger och låta det torka efterhand riktigt.

Vid sammanstampningen av ett loggolv betjänade man sig av hästar eller också "stutarna".

Då man fått ett "klinehus" färdigt, skulle man putsa den slätt med brädbitar. Iärefter kalkades det ibland

49
49

4.

555

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Både ut- och invändigt. Man använde då borstar, som man själv förfärdigat av svinborst. Sådana tog man vara på vid svin-slakten.

Då allt var klappat och klart, gjordes ett ordentligt "klinegille" av ägaren. De som hjälpte till med kliningen, hade ingen betalning, men förhoppningen om ett bra klinegille var tillräckligt förvar och en. Man åt och drack och det sparades ingalunda på suparna. Från ett riktigt klinegille skulle helst gästerna le varandra hem eller ännu hellre krypa hem, om det var bra. Man dansade naturligtvis också, och hela natten gick åt.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

V Å R A R B E T E T.

DÅ SÅDDEN SKULLE BÖRJA, SÅ VAKAN.

3

50.

1.

67

50

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

VÅRARBETE

Man skulle börja med sådden, då "säaurterna" blommade. "Säaurter" = små låga, gula blommor. De blommade hela tiden kornet växte, och då de föllo av, var kornet vanligen moget. En lämplig såningstid var även, då eken och asken börjede grönska och då enet rök d.v.s blommade.

Vårarbete.

Såningstid.

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

57.

2.

51

555

Av julbaket skulle man alltid gömma undan
en kaka bröd, som "drakregen" (hästar och oxar) skulle ha Såkakan.
på den första dagen av vårarbetet. Sen blevo de inte trötta.
Även drängarna kunde ibland taga en bit av "saokagan" (såkakan).

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

52 52.

555

L Y S N I N G.
=====

Uttrycket "trilla ner från predikstolen" Lysning.

betyder på folkspråket, att det lyses sista gången för ett par.

T Y D O R O M F R A M T I D E N.

Den som ville se sin tillkommande,
skulle lucienatt äta upp en salt sill, som var stulen. Man
skulle börja på huvudet och hela tiden tiga alldeles still.

Så drömde man i regel på natten, att någonikom och bjöd en
vatten att dricka. Drack man av vattnet, blev man gift med
den personen, vägrade man att dricka, blev intet av.

Man skulle även få se sin tillkommande,
om man grävde upp ett visst slag av örter (Herrans händer)
och hade dem hos sig en natt, medan man sov.

Tydar om fram-
tiden.

Äta en salt sill

Örter i sängen.

3
54 54.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

F R I E R I .
=====

Då en ung man skulle åstad och fria, skulle
han vanligen ha en bönenman med sig, som skulle prata för
honom eller sådär höra sig för, hur det kunde stå till med
utsikterna.

Frieri.

Den unge mannen red oftast, då han var i
friarärenden.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5555-

555

F O L K M E D I C I N.

=====

Det bästa läkemedel, man kände till Folkmedicin.
och trodde på, då man hade värk eller sår, var s.k. läkeblad. ↗
Man lade dem helt enkelt på det sjuka stället och band så Läkeblad.
över. De drogo ut allt det "ona" (onda).

3
56 56-

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

L A P P S K O T T.
=====
=====

Om någon hade ont i synnerhet i ett
ben, så sades han ha "lappskott".

Lappskott kom därigenom att man glöm-
de att fälla ner grepen, då man satte en spamm från sig. Då
passade läpparna på att skjuta längs med grepen, då någon
passerade förbi, och så fick han det onda.

Lappskott.

3
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

K R E A T U R E N.
=====O=====

S O L S K O T T, S K Y D D M O T N Y K A L V A D K O,

L Ä T T F Ö R L O S S N I N G.

K R E A T U R E N.

Man sade, att kreaturen hade "solskott",
då det var djupa gropar mellan revbenen. (I själva verket då
de varo magra). Såsom botemedel häremot skulle man taga 9 slags
kvistar av helst fruktträd, skära dem i små korta bitar och
läta dem "stå och dra" i vatten på bjälkahuvudet under tak-
åsen. Sen skulle man ge korna bitarna att äta.

Då en nykalvad ko första gången mjöl-
kades, skulle man ha "gniestenen" och en kniv i spannen.
Man hade en underlig föreställning om, att lapparna annars
kunde "ta mjölken" d.v.s. göra så att kon höll mjölken till-

555

baka. mjölken.

Den första gången var det även bra att, innan
man satte sig till kon, med handen sprätta bort spillningen.
Då fingo lapparna den i sin spann.

För att en ko skulle få lätt för att kalva,
skulle man repa av humleknoipar och lägga i dricka (öl) och Rädsla för
så ge korna därav. Salt var också bra. Ofta tog man en lapparna.
blandning av 3 nävar malt, lite humle och salt och ge kor-
na det torrt.

Efter kalvningen skulle konstå inne minst
3 dagar, d.v.s. hon fick ej gå med de andra kreaturen ut till
vattningsstället, istället fick hon vatten inne. Då kon första

3

59 59.
3.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

555

gången efter kalvningen skulle gå ut, fick hon 3 stycken
"sillarompor" , och så skulle man lägga stål under tröskeln.